

Algemene principes van de vrijeschoolpedagogie

Dit document is in oktober 2023 opgesteld en vastgesteld door de European Council for Steiner Waldorf Education. Het Engelstalige origineel is te raadplegen via ecswe.eu. Deze tekst geeft een algemene beschrijving van de twaalf onderwijsprincipes van vrijescholen. Hij kan gebruikt worden om op internationaal, nationaal en lokaal niveau de aanpak en de klaspraktijk van deze scholen uit te leggen en te bepleiten.

Ontwikkeling tot initiatiefrijke mensen

Het vrijeschoolonderwijs heeft tot doel kinderen en jonge mensen in staat te stellen om zich te ontwikkelen tot autonome, maatschappelijk verantwoordelijke volwassenen die vredevol en ecologisch kunnen handelen. Zij zijn in staat om ethisch te handelen vanuit individueel initiatief op basis van hun eigen oordeelsvermogen en inzicht.

Leren ondersteunt ontwikkelen

Het vrijeschoolonderwijs begrijpt leren als een transformatief proces van de zich ontwikkelende individualiteit. Het gaat om een actief en vormend engagement met het lichaam, in dialoog met anderen, met culturen en met de wereld van de natuur. Het stimuleert de ontwikkeling van de hele persoon, waarbij hoofd, hart en handen geïntegreerd worden.

Relaties en veerkracht voeden en verzorgen

Het streven van het vrijeschoolonderwijs is om inclusief te zijn en niet te discrimineren, met respect voor verschillen. Het ondersteunt de groei naar veerkracht en bevordert sociale rechtvaardigheid en gelijkheid. Het heeft een sterke ethiek van zorg en benadrukt het belang van relaties, zowel binnen de pedagogische context als in de bredere context van de gemeenschap: leren gaat over creëren van relaties met de ander en de wereld. Dit bevordert het welzijn.

Antroposofie als basis van het vrijeschoolonderwijs

De antroposofie van Rudolf Steiner is een methode waarbij men door persoonlijke activiteit fenomenen kan waarnemen, begrijpen en deze met elkaar in verband brengen. Dit bewustzijn stelt de mens in staat om zijn rol te begrijpen in het vormen van wat als realiteit van de wereld wordt waargenomen. Antroposofie is niet zozeer een geheel van kennis, maar eerder een holistische benadering van het begrijpen van de menselijke ontwikkeling, wat aan de basis ligt van de vrijeschoolpedagogie.

De inhouden van de voordrachten en boeken van Steiner maken geen deel uit van het vrijeschoolcurriculum. Leraren in vrijescholen kunnen met een antroposofische aanpak de menselijke conditie en de ontwikkeling van kinderen beter waarnemen en begrijpen. Hieruit kan een reeks generatieve principes worden afgeleid om een pedagogische praxis te ontwikkelen.

De onderwijsaanpak en het curriculum

Een vrijeschoolcurriculum omvat een reeks leeftijdsgerichte leeransen die inspelen op de noden en de situaties van kinderen en jongeren. Het houdt rekening met de ontwikkelingstaken waarmee leerlingen worden geconfronteerd in een voortdurend veranderende sociale, economische, ecologische en geopolitieke context. Het zorgt ervoor dat kinderen en jongeren de gelegenheid

krijgen om belangrijke attitudes, kennis en vaardigheden te ontwikkelen op alle leergebieden. Leren begint met ervaren en gaat van het concrete en het specifieke naar het algemene en het conceptuele.

Een curriculum van ontwikkelingstrajecten

Vrijescholen gebruiken curricula die gebaseerd zijn op een leeftijdsgerelateerde en ontwikkelingsgerichte structuur die zowel gaat over wat wanneer wordt geleerd (bijvoorbeeld op welke leeftijd), waar het wordt geleerd (bijvoorbeeld in de klas, buiten de school, *blended*) en hoe het wordt geleerd (bijvoorbeeld met welke methode). Elk land (of elke regio) neemt in dit curriculum aspecten en onderwerpen op in functie van de lokale culturen, talen en geografische locatie, waarbij het ervoor zorgt dat het curriculum beantwoordt aan de lokale nationale wettelijke vereisten. Verder bouwen de inhoud en methodes voort op de weerklank die van de individuele leerlingen en van de hele klas komt, zodat leraren kunnen inspelen op en werken met de noden, competenties en mogelijkheden van de kinderen en jongeren in de klas.

Beoordeling

Vrijescholen gebruiken leeftijdsgerelateerde beoordelingsmethodes die in eerste instantie gericht zijn op het ondersteunen van het leren van de kinderen en de jongeren door middel van een feedback die ze kunnen begrijpen en gebruiken. Deze methodes omvatten diagnostische, ipsatieve, formatieve, dialogische en summatieve methodes.

Leren is transformerend

Elk onderwerp draagt bij tot de algehele ontwikkeling van de persoon maar ook tot vakgebonden vaardigheden. Het curriculum weeft ideeën uit verschillende ervaringsgebieden vakoverschrijdend in elkaar. Alle onderdelen van het curriculum (kunst, wetenschappen, ambachten en technologie, menswetenschappen, talen, wiskunde enz.) hebben hun rol te spelen en dragen op hun eigen manier bij tot het verbinden van innerlijke en uiterlijke ervaringen via het voelen, het denken en het willen.

Kunstzinnig handelen helpt leerlingen om een gevoel te ontwikkelen voor het werken via processen en om authenticiteit te ervaren waarin plaats is voor het onverwachte. Kunst stelt kinderen en jongeren in staat om zichzelf, anderen en de wereld beter uit te drukken en te begrijpen; kunst helpt hen om hun eigen toekomst vorm te geven.

Spiritualiteit & moreel handelen

Vrijescholen werken vanuit het inzicht dat moreel handelen geworteld is in de geestelijke kern van ieder mens. Leraren bieden kinderen en jongeren de mogelijkheid om te leren hoe ze hun ervaringen kunnen begrijpen en in dialoog met anderen betekenis kunnen creëren. Een leeftijdsgerelateerde inzet van de wil helpt jongeren om een solide basis te leggen voor het handelen vanuit moreel initiatief in overeenstemming met hun eigen geestelijke kern.

Lesgeven als kunst, ambacht en wetenschap

Vrijeschoolleraren leren de noden te lezen en de stemmen te horen van zowel de individuele kinderen als de leergroep. Ze beoefenen het lesgeven als een kunst door op unieke manieren de juiste leerstof en methodes te kiezen en voor te bereiden met het oog op het in staat stellen van kinderen en jongeren om de ontwikkelingstaken waarmee ze worden geconfronteerd op te nemen. Vrijeschoolleraren maken effectief en gezond leren in elke situatie mogelijk, waarbij ze gebruik maken van de beschikbare middelen en met pedagogische tact en professionele intuïtie reageren op elke situatie (kennis in de praktijk). Ze beoefenen het lesgeven als een ambacht, gebaseerd op pedagogisch inzicht en op de nodige vakkennis.

Vrijeschoolonderwijs is gebaseerd op een coherente pedagogische antropologie en op inzicht van relevante onderwijstheorie. Als reflectieve professionals beoordelen leraren de effecten van hun eigen onderwijs op het leergedrag van de kinderen en jongeren, waardoor voortdurende aanpassingen in hun aanpak mogelijk zijn. Het beoordelen van het leren, het evalueren en het praktijkonderzoek bieden een wetenschappelijke basis voor autonomie, verantwoording en voortdurende pedagogische ontwikkeling.

Lerarenopleiding

Op basis van een antroposofisch inzicht in de ontwikkeling van de mens stimuleert de lerarenopleiding van vrijeschoolleraren de pedagogische creativiteit in de ontmoeting tussen leraar en kind of jongere. Leraren leren hoe ze het curriculum kunnen contextualiseren in tijd, plaats en in relatie tot de sociale realiteit. De persoonlijke authenticiteit en professionele vaardigheden van de leraar zijn belangrijke pedagogische factoren die bijdragen tot het ontstaan van liefde voor het leren bij kinderen en jongeren. Zowel leraren als kleuterleiders moeten de nodige beroepskwalificaties hebben aangevuld met een gespecialiseerde vrijeschoolopleiding. Ze blijven zich professioneel ontwikkelen tijdens het uitoefenen van hun beroep; de regelmatige lerarenvergaderingen zijn essentieel voor dit proces.

Schoolbestuur

Een van de kernprincipes van het vrijeschoolonderwijs is dat de leraren en opvoeders verantwoordelijk en rekenschap verschuldigd zijn voor de kwaliteit van het onderwijs, voor het verwoorden van de visie en voor het ontwikkelen en evalueren van de onderwijspraktijk. De vormen van bestuur variëren van instelling tot instelling en van land tot land, maar welke vormen van schoolleiderschap en management er ook zijn, de pedagogische verantwoordelijkheid ligt in handen van de beoefenaars. Dit betekent dat elke onderwijsinstelling manieren moet vinden om effectieve samenwerking tussen leraren, leiderschap en management en de bredere schoolgemeenschap te faciliteren op manieren die de educatieve doelen van de school of omgeving dienen.

Meer informatie

Er bestaat een uitgebreide hoeveelheid kennis en onderzoek naar de oorsprong, ideeën, methodes en resultaten van het vrijeschoolonderwijs. Kijk op ecswe.eu voor meer informatie over alle aspecten van het vrijeschoolonderwijs en voor links naar Europese nationale federaties.